

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLMOUC

Ústav ekonomie

Zuzana Salingerová

Lidský kapitál, investice do vzdělání, financování vzdělání
Human Capital, Investment in Education
and Funding of Education

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Veronika Mazalová, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené informační zdroje.

V Přerově dne 27. března 2013

.....

Zuzana Salingerová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Veronice Mazalové, Ph.D. za její metodické vedení a čas, který mi věnovala při řešení této problematiky, a Ing. Miroslavu Sochorovi za cenné rady v oblasti investičního rozhodování.

OBSAH

ÚVOD	6
1 LIDSKÝ KAPITÁL	8
1.1 VYMEZENÍ POJMU LIDSKÝ KAPITÁL A JEHO ROZDĚLENÍ	8
1.2 FORMÁLNÍ, NEFORMÁLNÍ A INFORMATIVNÍ VZDĚLÁNÍ	10
1.3 MĚŘENÍ LIDSKÉHO KAPITÁLU	10
1.4 NÁKLADY A VÝNOSY SPOJENÉ S INVESTICÍ DO LIDSKÉHO KAPITÁLU	11
1.5 ÚROVEŇ LIDSKÉHO KAPITÁLU V ČESKÉ REPUBLICE	13
2 INVESTICE DO VZDĚLÁNÍ	17
2.1 TERCIÁRNÍ VZDĚLÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	17
2.1.1 Veřejné vysoké školy	17
2.1.2 Soukromé vysoké školy	18
2.2 REFORMA TERCIÁRNÍHO ŠKOLSTVÍ	19
2.2.1 Zavedení školného na veřejných vysokých školách	21
2.3 ZHODNOCENÍ INVESTICE DO VZDĚLÁNÍ NA VVŠ A SVŠ	21
2.3.1 Mikroekonomický pohled na návratnost investic	22
2.3.2 Metody výpočtu návratnosti investic do vzdělání	22
2.3.3 Komparace návratnosti investice do vzdělání na VVŠ a SVŠ	26
3 FINANCOVÁNÍ VZDĚLÁNÍ	29
3.1 SOUČASNÝ SYSTÉM FINANCOVÁNÍ VZDĚLÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	29
3.2 STUDENTSKÉ PŮJČKY	32
3.2.1 Úvěr Gaudeamus od Komerční banky	32
3.2.2 Hotovostní úvěr pro studenty od České spořitelny	33
3.2.3 Studentská půjčka UniCredit Bank	33
3.2.4 Komparace studentských půjček	34
3.3 STIPENDIA	34
3.3.1 Ubytovací stipendia	35
3.3.2 Prospěchová stipendia	35
3.3.3 Sociální stipendia	36

3.4	REFORMA FINANCOVÁNÍ TERCIÁRNÍHO VZDĚLÁNÍ	36
	ZÁVĚR	39
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	42
	SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	43
	SEZNAM GRAFŮ	46
	SEZNAM TABULEK	47
	SEZNAM OBRÁZKŮ	48
	SEZNAM PŘÍLOH	49

Úvod

Lidský kapitál, pojem v ekonomice poměrně mladý, se stal nedílnou součástí pojetí soudobé ekonomie. Definice lidského kapitálu, jak jej chápeme v současnosti, je stará jen několik desetiletí a její význam se stále vyvíjí. Lidský kapitál, a s ním úzce spjata oblast terciárního školství, patří v ekonomice k stále více diskutovaným otázkám. Ať už se jedná o reformu školství, investice do vysokoškolského vzdělání, a s ním spojeno zavedení školného, či soukromý sektor vysokých škol.

Prvním impulzem pro volbu tématu mé bakalářské práce bylo se zajímat a dozvědět se něco více o lidském kapitálu jako o možnosti jak přispět k rozvoji společnosti. Každá vyspělá země usiluje o dobře vzdělané obyvatele a snaží se zvyšovat jejich pracovní potenciál převážně skrze dobře nastavený systém vzdělávání.

Cílem bakalářské práce je analýza současného stavu terciárního školství v České republice a následné zhodnocení investice do vysokoškolského vzdělání veřejného a soukromého.

Metody použité při zpracování této práce jsou analýza, které bylo využito při rozklíčování terciárního školství na sektor veřejný a soukromý. Pro správné pochopení českého školství je nezbytné nejprve oběma těmito sektorům porozumět odděleně. Metodu komparace jsem využila pro naplnění samotného cíle.

Má bakalářská práce není striktně rozdělena na teoretickou a praktickou část. Rozhodla jsem se prolínat a postupně navazovat praxi na teorii, a to kvůli lepší přehlednosti a přímé návaznosti praktických příkladů na teoretické vymezení.

První kapitola nese název *Lidský kapitál*. Je věnována jeho vývoji a současnému pojetí této definice. Popisují vlastnosti lidského kapitálu a způsoby, jakými ho lze měřit. Dále se detailněji věnuji nákladům a výnosům z nich plynoucích. Podkapitola více zaměřena do praxe pojednává o úrovni lidského kapitálu v České republice.

Stěžejní kapitola práce se nazývá *Investice do vzdělávání*. Pro lepší uchopení této problematiky nejprve analyzuji české terciární školství, jeho veřejný a soukromý sektor. Dále je důležité věnovat pozornost i plánované reformě školství, kterou se zabývá tzv. Bílá kniha terciárního školství. Společně s reformou vyplývá na povrch i otázka školného na veřejných školách. Co se týká praktické stránky této kapitoly, věnuji se vyhodnocování návratnosti investic plynoucích ze studia na veřejné škole a naproti stavím návratnost investic plynoucích ze studia na škole

soukromé. Zohledňuji zde jak přidanou hodnotu vysokoškolského vzdělání od středoškolského, tak náklady na studium. Počítám také s náklady ušlé příležitosti za doby studia.

Poslední kapitola popisuje současný trend ve financování studia na vysoké škole. Dále v této kapitole detailně analyzuji současnou nabídku studentských půjček a poskytuji jejich vzájemnou komparaci. Závěr kapitoly je věnován budoucímu vývoji financování studia, který koresponduje s plánovanou reformou školství.

1 Lidský kapitál

1.1 Vymezení pojmu lidský kapitál a jeho rozdělení

V první řadě je třeba pojem lidského kapitálu definovat a vymežit jeho místo v současném chápání ekonomie.

Makroekonomie rozlišuje tři obecné výrobní faktory – práci, půdu a kapitál. Tyto *obecné* výrobní faktory mají vždy svou konkrétní podobu ve *specifických* výrobních faktorech. Jednou z těchto specifických forem kapitálu je právě kapitál lidský.¹

U pojetí lidského kapitálu je důležité si uvědomit, že není důležité jen jeho kvantitativní vyjádření, ale v současnosti je nezbytné zohledňovat i vyjádření kvalitativní. Znamená to tedy, že musíme brát zřetel nejen na demografický vývoj, počet ekonomicky aktivních obyvatel, ale přihlížet také k rodinným a sociálním faktorům, nebo v neposlední řadě k vrozeným vlohám každého jedince.²

Zde nastává první problém, a to neschopnost naprosto přesně změřit míru lidského kapitálu. Metodami měření (spíše řečeno odhadu) lidského kapitálu bude věnována další kapitola.

Lidský kapitál podle Beckera jsou schopnosti, dovednosti a odpovídající motivace tyto schopnosti a dovednosti uplatnit. Becker dále v 90. letech rozvíjí tuto základní definici a lidský kapitál dává do souvislosti se zdravím. Toto spojení Becker vidí v nepeněžních výnosech, jako jsou zdravotní a kulturní zisky, které z lidského kapitálu plynou.³

V roce 1999 pak Bontis a kol. vydali publikaci s názvem *European Management Journal* ve které definují lidský kapitál jako lidský faktor v organizaci; je to kombinace inteligence, dovedností a zkušeností, co dává organizaci její zvláštní charakter. Lidské složky organizace jsou ty složky, které jsou schopny učení se, změny, inovace a kreativního úsilí, což - je-li řádně motivováno - zabezpečuje dlouhodobé přežití organizace.⁴ Tuto interpretaci lidského kapitálu je možno chápat jak z hlediska

¹ Srov. HOLMAN, R. *Ekonomie*, s. 244

² Srov. FISHER, J. *Lidský kapitál*, s. 1

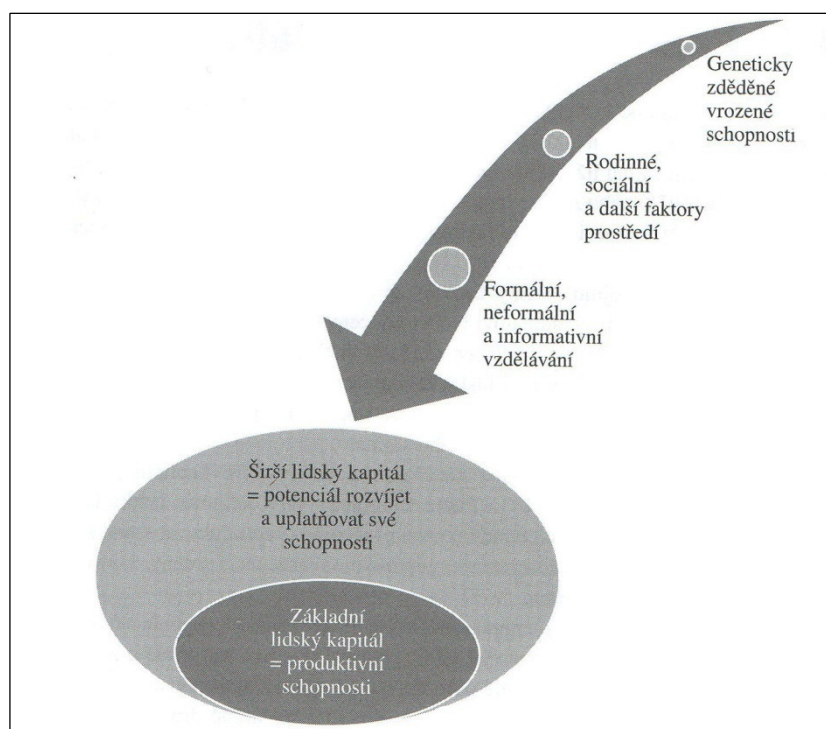
³ Srov. FISHER, J. *Lidský kapitál*, s. 3

⁴ Srov. FISHER, J. *Lidský kapitál*, s. 3

makroekonomického (kde „organizaci“ chápeme jako stát), ale dá se převést i do roviny mikroekonomické (kde „organizaci“ chápeme jako podnik).

Fisher a Mazouch ve své publikaci *Lidský kapitál* uvádějí, že „mezi základní faktory ovlivňující lidský kapitál jedince (a tím i celé společnosti) patří vzdělání jedince; lidský kapitál jedince by tedy v tomto pojetí mohl být vyjádřen například nejvyšší dosaženou úrovní vzdělání.“⁵ Tato definice, ač nevymezuje všechny složky lidského kapitálu, je nejvhodnější pro praktickou část mé práce, ve které se zaměřuji především na úroveň terciárního vzdělávání a na zhodnocení investic do tohoto vzdělávání.

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj⁶ (dále jen OECD) definuje lidský kapitál jako „znalosti, dovednosti, schopnosti a vlastnosti jedince, které usnadňují vytváření osobního, sociálního a ekonomického blaha.“

Obrázek č. 1: Složení a faktory působící na lidský kapitál⁷

⁵ FISHER, J. *Lidský kapitál*, s. 1

⁶ Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development) je světová organizace sdružující v současné době 34 ekonomicky nejvyspělejších zemí světa, které projevíly zájem a splnily podmínky stanovené pro členství v OECD.

⁷ FISHER, J. *Lidský kapitál*, s. 2

Na obrázku 1.1, který přímo navazuje na definici vypracovanou OECD, můžeme sledovat faktory ovlivňující lidský kapitál, který se dělí na základní a širší. Základním kapitálem jsou myšleny ty schopnosti člověka, které jsou přímo vloženy do produkce. Zatímco širší lidský kapitál jedince prezentuje to, jak je schopen jedinec využívat nabyté schopnosti v praxi.

1.2 Formální, neformální a informativní vzdělání

Pro potřeby hodnocení lidského kapitálu nám slouží diferenciaci dle publikace českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ).

Rozlišujeme:

- **formální vzdělávání**, což je proces vzdělávání probíhající na příslušných institucích, tzn. školách. Zahrnuje základní, střední a terciární stupeň vzdělání, jejichž dosažení je dokládáno buďto vysvědčením nebo diplomem;
- **neformální vzdělávání** probíhá na různých kurzech, seminářích či školeních pod dohledem učitele nebo odborného lektora;
- **informativní vzdělávání** je samovolné vzdělávání jednotlivců, které probíhá na základě získávání dovedností ze situací běžného života, jako například v zájmových kroužcích, v pracovním prostředí apod.⁸

Toto rozdělení je dále potřebné pro kapitolu 1.3. Měření lidského kapitálu.

1.3 Měření lidského kapitálu

Jak už vyplývá z uvedených definic, změřit hodnotu lidského kapitálu skýtá hned několik úskalí. Prvním z nich je fakt, že lidský kapitál, kterým každý člověk disponuje, je jeho *kvalitativní* vlastností. Kdežto naším cílem je zachytit hodnotu lidského kapitálu *kvantitativním* ukazatelem.

Kdybychom chtěli v ideálním případě přesně změřit hodnotu lidského kapitálu, potřebovali bychom vzorec, který by kombinoval úroveň dosažených znalostí jedince, jeho potenciál pro získávání dalších znalostí a také míru předpokladů jedince tyto znalosti aplikovat v praxi a dále rozvíjet.

⁸Srov. Rozsah šetření a jeho forma, dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/3119-04>

Nejsnáze měřitelnou veličinou je v tomto případě úroveň dosažených znalostí. Toto měření může být provedeno například formou znalostních testů. V kapitole 1.4 se budu podrobněji zabývat konkrétními a realistickými formami těchto znalostních šetření realizovaných OECD. Jak ale vyplývá z ideálního vzorce pro měření úrovně lidského kapitálu, který je popsán v předchozím odstavci, tyto znalostní testy poskytují pouze částečné hodnocení. To, že člověk disponuje určitými znalostmi, totiž neznamená, že tyto nabyté znalosti umí aplikovat a má dostatečnou motivaci tak činit.⁹

Dalším problematickým aspektem v hodnocení lidského kapitálu je čas. Tak, jako i jiné druhy kapitálu, i kapitál lidský časem zastarává. Na úrovni lidského kapitálu rozlišujeme morální a fyzické opotřebení. Proto je nezbytné nabyté znalosti stále procvičovat, obnovovat a rozvíjet.

Kromě porovnávání nabitých znalostí se nabízí možnost měřit lidský kapitál skrze nejvyšší dosaženou úroveň vzdělání. Jedná se o **formální a neformální formy vzdělání**, které jsou ukončeny vysvědčením, titulem, certifikátem, osvědčením apod. Působí zde takzvaná selektivní funkce, která určuje, zda daný jedinec je schopen dosáhnout na požadovanou úroveň vzdělání a je schopen získat titul nebo jiné potvrzení o úspěšném ukončení vzdělání či kurzu. Ale i zde je potřeba upozornit na jistý nesoulad v hodnocení. Je zřejmé, že absolventi vysokých škol nemají naprosto totožnou úroveň znalostí, a proto se i tato forma měření lidského kapitálu stává zkreslenou.

1.4 Náklady a výnosy spojené s investicí do lidského kapitálu

Nákladů spojených s rozvojem lidského kapitálu je v životě jedince hned několik. Dle časového hlediska je první v pořadí **předškolní věk**. Rodiče investují do psychomotorického vývoje dítěte a následně financují potřeby dítěte ve školce. Je zde také možnost docházky do zájmových kroužků, kterých je pro děti v předškolním věku nabízena celá řada. Poté dítě navazuje na povinnou školní docházku, což je první stupeň tzv. **formálního vzdělání** (viz kapitola 1.2). Délka povinné školní docházky je devět let a po uplynutí této doby je na rozhodnutí každého jedince, či jeho rodičů, zda chce pokračovat v dalších stupních formálního vzdělání. Po absolvování základní školy se každý student rozhoduje, zda chce studovat dál střední školu, učiliště nebo zda

⁹ Srov. FISHER, J. Lidský kapitál, s. 4

nabídne svůj lidský kapitál na trhu práce. V tomto bodě by měl student zvážit všechny využitelné zdroje vzdělání, které představují všechny střední školy a učiliště, ať už veřejné nebo soukromé. Dalším důležitým faktorem v rozhodování by měla být budoucnost oboru, který by chtěl jedinec studovat, a v neposlední řadě student musí počítat s náklady ušlé příležitosti. Je důležité si uvědomit, že v době studia student obětuje také svůj čas a produktivitu, které mohl nabídnout na trhu práce výměnou za mzdu. Ti, kteří se rozhodnou studovat dále počítají s tím, že v budoucnu jim vyšší dosažený stupeň vzdělání přinese vyšší hodnotu na trhu práce a s tím adekvátní výši mzdy. Z dlouhodobějšího hlediska se pro ně tedy studovat vyplatí. Obdobná situace nastává i po vystudování střední školy, kdy se jedinec rozhoduje, zda nastoupit na studia vysokoškolská.

V průběhu formálního vzdělání tedy jedinec vynakládá prostředky především na studijní pomůcky, dojíždění do školy a případně školné. Platby za ubytování a jídlo se do konečného výčtu nákladů nezapočítávají, protože by byly uskutečněny i kdyby se jedinec pohyboval na trhu práce. Jako nepřímé náklady můžeme označit také odloučení od rodiny, stres a psychickou zátěž. Tento druh nákladů se ovšem u každého studenta vyskytuje v jiné míře, a navíc je těžké připsat jim určitou hodnotu.

Pozdější náklady spojené s rozvojem lidského kapitálu se objevují v zaměstnání, kdy jedinec může absolvovat různá školení, rekvalifikační kurzy a jiná zdokonalování. Toto vzdělávání může probíhat v rámci organizace, ve které jedinec pracuje, ale nemusí. Tento druh rozvoje lidského kapitálu ČSÚ označuje jako **neformální vzdělávání** (viz kapitola 1.2).

Další náklady mohou vzniknout během **informativního vzdělávání** (viz kapitola 1.2) v rámci zájmových kroužků, v zaměstnání apod. Toto vzdělání není organizováno žádnou institucí. Jako příklad nákladu na toto vzdělávání bych uvedla poplatek za kabelovou televizi, díky níž samovolně vstřebáváme informace pouhým sledováním TV.

Za soukromé výnosy investice do vzdělání považujeme v prvé řadě příjmy plynoucí ze zaměstnání. Zpravidla platí, že vzdělanější lidé pobírají větší důchod a mají větší možnosti, co se týká výběru zaměstnání. S možností výběru souvisí lepší postavení a možnost potenciálního kariérního růstu. Dalším kvalitativním výnosem je obecně vyšší spokojenost vzdělanějších lidí, která vyplývá z lepších podmínek, které pro život mají. Co je důležitější, lidé s větším lidským kapitálem tyto podmínky pro život mohou

také lépe aktivně ovlivňovat. V neposlední řadě výše uvedená fakta pozitivně působí na zdraví, kulturu, psychiku a volný čas jedince.

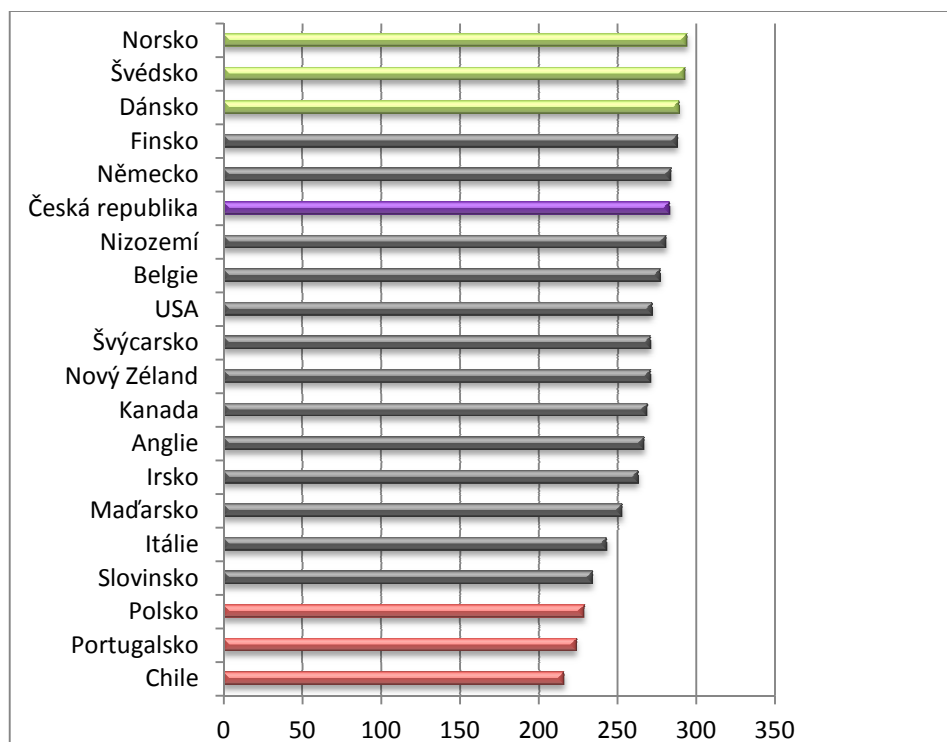
Náklady společnosti na rozvoj lidského kapitálu neboli *náklady veřejné* představují především výdaje veřejných rozpočtů ať už na úrovni státu nebo regionů a obcí. Každoročně přispívá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na rozvoj vzdělávání. Podrobněji se věnuji příspěvku na terciární školství v kapitole 3.1 *Současný systém financování vzdělání v České republice*. Tento příspěvek zahrnuje především dotace na provoz VVŠ, vývoj a výzkum, dále jsou v něm obsaženy různé druhy stipendií aj. Dalším druhem podpory vzdělání státu jsou příspěvky na dítě a jiné sociální dávky. Tyto ovšem nejsou započítávány do celkových nákladů na lidský kapitál, protože tyto náklady by byly uskutečněny i bez studia daného jedince.

Mezi *veřejné výnosy* řadíme především růst ekonomiky a zaměstnanosti. Platí pravidlo, že čím více je obyvatelstvo vzdělanější, tím rychlejší je ekonomický rozvoj. Také můžeme říct, že vzdělanější lidé snáze nacházejí uplatnění na trhu práce. Mezi výnosy patří také daňové přínosy. Znamená to, že lidé s vyšším vzděláním jsou lépe placeni a tudíž nesou větší daňové břemeno. Mezi další přínos vzdělanějších obyvatel patří úspory sociálních nákladů. Vyspělejší společnost je považována za méně problematickou, a o to je pak menší potřeba vyplácení různých sociálních dávek. V neposlední řadě se lidský kapitál odráží také ve zdraví obyvatel, protože vzdělanější obyvatelstvo zpravidla více dbá o své zdraví a zdravý životní styl.

1.5 Úroveň lidského kapitálu v České Republice

Celosvětovým průzkumem a zjišťováním úrovně lidského kapitálu (viz příloha č. 1) se zabývá především organizace OECD. Pro porovnání úrovně lidského kapitálu jsem si vybrala šetření s názvem IALS (International Adult Literacy Survey), které probíhalo v letech 1994-1998. Tato data jsou poměrně stará, avšak šetření IALS je zatím bohužel jediné, kterého se Česká republika zúčastnila v mezinárodním měřítku. Jedná se o měření úrovně schopností čtenářských, počítařských a informačních - ty jsou chápána jako schopnost vyhledávání v textu. Do budoucna by bylo vhodné výsledky IALS porovnat s dalším celosvětovým šetřením nazvaným PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies), který započal roku 2011 a stále probíhá napříč 29 státy. V České republice toto šetření probíhalo od září 2011 do března

roku 2012. Toto šetření metodicky navazuje a je založeno zhruba na stejném principu jako IALS, s tím rozdílem, že bude doplněno o gramotnost přírodovědeckou a práci s počítačem.¹⁰

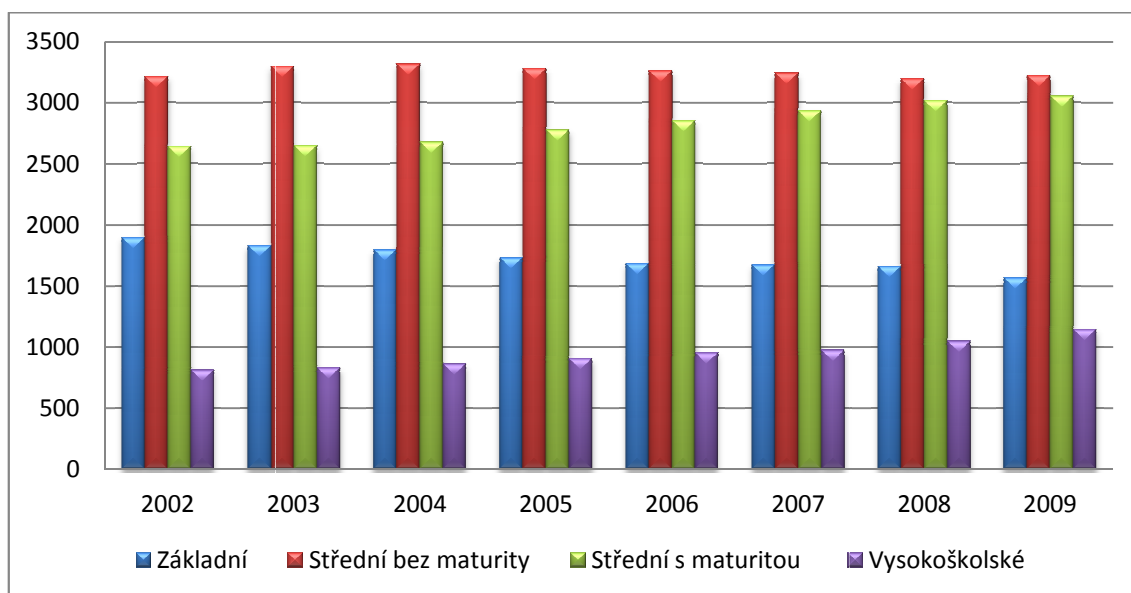
Graf č. 1: **Populační průměr celkové funkční gramotnosti šetření IALS¹¹**

Z grafu je patrné, že jednoznačně nejlépe v testu funkční gramotnosti dospělých dopadly skandinávské země. Tyto země se vyznačují nediferencovaným vzdělávacím systémem. Co se týče České republiky, ta si mezi tehdy postsocialistickými státy (Polsko, Maďarsko) vedla nejlépe. Dokonce předčila státy jako USA, Kanada, Irsko či Nový Zéland, jejichž vzdělávací systém je také nediferencovaný.

Protože pro přesnější mezinárodní pohled úrovně lidského kapitálu v České republice není dostatek dalších informací, rozhodla jsem analyzovat vývoj situace v České republice v horizontu 8 let podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání. Databáze, které poskytuje ČSÚ, mi umožnily vytvořit grafické zpracování těchto dat. Následující graf skýtá pohled na vývoj českého vzdělání za roky 2002 až 2009.

¹⁰ Srov. PIAAC – mezinárodní výzkum dospělých, dostupné z: <http://www.piaac.cz/attach/letak.pdf>

¹¹ vlastní zpracování; data z: Výzkumy funkční gramotnosti dospělých, dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=343&lst=120>

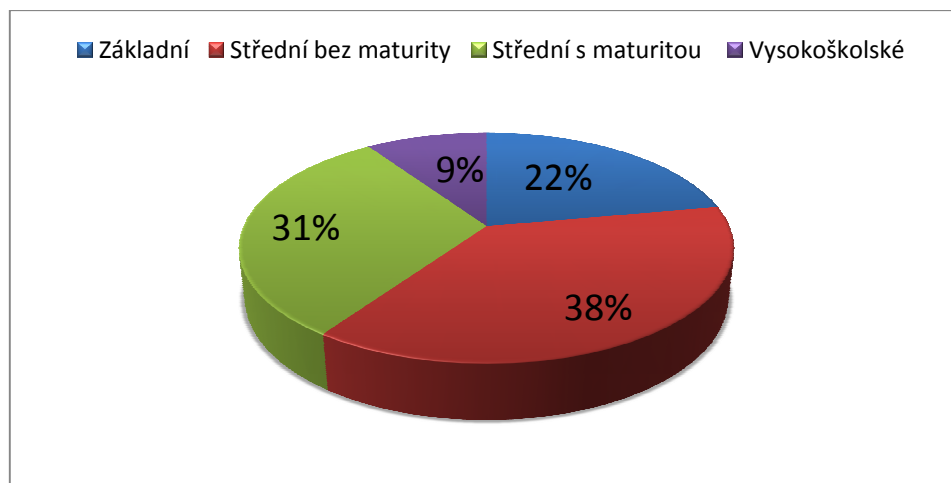

Graf č. 2: Struktura obyvatelstva ve věku 15 let a více dle nejvyššího dosaženého vzdělání¹²

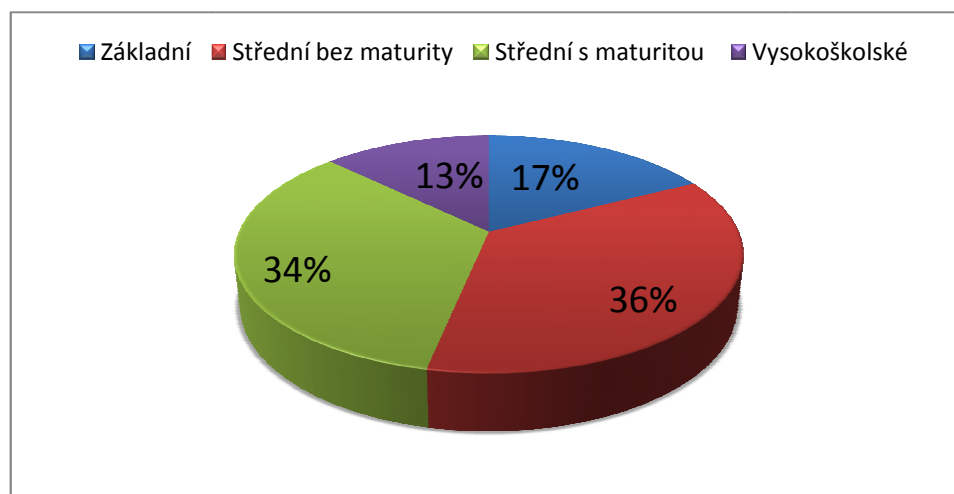
Z grafu je možno vyčíst hned několik důležitých poznatků. Jednak je vidět, že nejvíce Čechů zakončí svá studia výučním listem. Dále můžeme sledovat, že zájem o tyto výuční obory lehce klesá, nicméně pořád platí tvrzení, že takto vzdělaných lidí je v ČR stále nejvíce. Přibývá jak obyvatel s maturitou, tak s vysokoškolským diplomem. Naopak počet obyvatel, kteří úspěšně ukončili jen základní povinnou docházku, rok od roku klesá.

Pro lepší orientaci v číslech jsem zhotovila následující dva grafy, které umožňují lépe zachytit procentuální poměr a rozdíl ve vzdělanosti obyvatel ČR v roce 2002 a 2009. Můžeme tedy sledovat, jak se změnilo složení obyvatelstva dle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání za osm let.

¹² Vlastní zpracování; data z: Tab. 1.10 Věková struktura obyvatelstva ve věku 15 let a více dle ekonomického postavení v krajích ČR v roce 2009 – celkem, dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3111-10>

Graf č. 3: **Struktura obyvatel dle nejvyššího dosaženého vzdělání v roce 2002**¹³

Graf č. 4: **Struktura obyvatel dle nejvyššího dosaženého vzdělání v roce 2009**¹⁴

Díky procentuálnímu poměru je lépe patrné o kolik procent respektive procentních bodů se změnilo složení obyvatelstva dle nejvyššího dosaženého stupně vzdělání. Pokud počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel stoupl z 9% na 13%, znamená to, že se počet zvýšil o 4 procentní body. Neboli můžeme říci, že v roce 2009 je o 44% více

¹³ Vlastní zpracování; data z: Tab. 1.10 Věková struktura obyvatelstva ve věku 15 let a více dle ekonomického postavení v krajích ČR v roce 2009 – celkem, dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3111-10>

¹⁴ Vlastní zpracování; data z Tab. 1.10 Věková struktura obyvatelstva ve věku 15 let a více dle ekonomického postavení v krajích ČR v roce 2009 – celkem, dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3111-10>

vysokoškolsky vzdělaných obyvatel než v roce 2002. Stejně tak platí tvrzení, že v roce 2009 je o 29% méně obyvatel pouze se základním vzděláním.

2 Investice do vzdělání

2.1 Terciární vzdělání v České Republice

Vysoké školy se řídí zákonem č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (Zákon o vysokých školách) a vyšší odborné školy se řídí zákonem č. 561/2004 Sb. České školství nabízí širokou škálu bakalářských, magisterských a doktorských studií v různých oborech. Studium vysoké školy si můžeme vybrat formou prezenční, kombinovanou nebo distanční. Rozlišujeme školy veřejné, státní a soukromé. Veřejné školy zřizuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, zatímco soukromé školy může zřídit právnická osoba se sídlem na území některého členského státu Evropské unie. Státní vysoké školy máme v České republice dvě – Univerzita obrany v Brně a policejní akademie České republiky v Praze.¹⁵

V akademickém roce 2010/2011 studovalo na vysokých školách celkem 396 307 studentů, což je o 7 076 studentů více než za předešlý akademický rok 2009/2010. Pro studium na veřejné vysoké škole se rozhodlo 339 582 studentů, tzn. 85,6 % z celku. Soukromou vysokou školu v tomto akademickém roce studovalo 57 424 studentů, kteří tvoří 14,4 %. Celkem 246 899 studentů (62,3%) studovalo bakalářské studijní programy, 124 837 studentů (31,5%) studovalo v magisterských a 24 571 (6,2%) v doktorských studijních programech.¹⁶

2.1.1 Veřejné vysoké školy

Aktuální počet veřejných vysokých škol (dále jen VVŠ) je v České republice 26. (viz příloha č. 2) Z toho 24 VVŠ je univerzitního typu a pouze dvě – VŠ technická a ekonomická v Českých Budějovicích a VŠ polytechnická Jihlava jsou neuniverzitní.

¹⁵ Srov. ŘEHOŘOVÁ, P. Návratnost do vysokoškolského vzdělání: komparace očekávaných a reálných výdělků II., str. 15

¹⁶ Srov. Výroční zpráva o činnosti vysokých škol 2010, str. 7, dostupný z: www.msmt.cz/file/18278_1_1/

VVŠ jsou financovány především dotacemi a příspěvky ze státního rozpočtu na vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Výše těchto příspěvků se odvíjí od počtu studentů dané školy, její kvality, výkonu, celkového rozvoje a mezinárodní spolupráce. Dalším příjmem do rozpočtu VVŠ mohou být poplatky spojené se studiem, výnosy z majetku nebo příjmy z darů a dědictví.¹⁷

Každá VVŠ má své samosprávné akademické orgány, mezi které patří akademický senát, rektor, vědecká rada nebo umělecká rada a disciplinární komise. Dalšími orgány VVŠ jsou pak správní rada a kvestor.

Práce akademického senátu spočívá především ve schvalování vnitřních předpisů, rozpočtu, výroční zprávy apod. Má nejméně 11 členů, z toho minimálně jedna třetina a maximálně jedna polovina je tvořena samotnými studenty. Členové jsou voleni v přímých volbách s tajným hlasováním. Funkční období členů je maximálně tříleté. Zasedání akademického senátu jsou přístupná veřejnosti.

Rektor, stojící v čele školy, rozhoduje a jedná ve věcech školy. Rektora jmenuje na návrh akademického senátu prezident republiky a výši jeho mzdy stanoví ministr.

Vědecká rada školy projednává především její dlouhodobý záměr a schvaluje studijní programy. Jejím předsedou je rektor vysoké školy.

Disciplinární komise, tvořená členy z řad akademického senátu, projednává disciplinární přestupky studentů své školy.

Správní rada vydává písemné souhlasy různým právním úkonům a vyjadřuje se k výroční zprávě či rozpočtu VVŠ.

Kvestor, který je jmenován rektorem, řídí hospodaření a vnitřní správu VVŠ.¹⁸

2.1.2 Soukromé vysoké školy

Soukromé vysoké školy (dále jen SVŠ) začali vznikat koncem minulého století, jako odpověď a nouzové řešení na stále rostoucí poptávku po terciárním vzdělání. V současnosti nabízí soukromé terciární vzdělání na českém trhu 44 SVŠ. Z toho 3 jsou univerzitního typu – Univerzita Jana Amose Komenského, s.r.o., Metropolitní univerzita Praha, o.p.s., a Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. Všechny tři tyto univerzity se nacházejí v hlavním městě.

¹⁷Srov. Zásady a pravidla financování veřejných vysokých škol pro rok 2012, str. 3, dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/18713>

¹⁸Srov. Zákon o vysokých školách, dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/10815>

Financování SVŠ probíhá především z vlastních zdrojů. Největší příjmy do rozpočtů SVŠ plynou ze školného, které se pohybuje v rozmezí od 26 do 132 tis. Kč za školní rok. Tím, že SVŠ jsou financovány ze školného placeného studenty, má každá soukromá škola tendence vzdělávat co nejvíce studentů. Zároveň také platí, že SVŠ navštěvuje méně studentů než VVŠ. Každá SVŠ se tedy snaží umožnit studentovi to, co na VVŠ nezíská. Jednou z výhod studia na SVŠ je zpravidla individuální přístup. Dále se SVŠ snaží studenta zaujmout modernějším vybavením učeben a zavádět nové metody výuky. SVŠ bývají také zpravidla více zaměřeny na praxi a tím se snaží poskytnout studentovi budoucí výhodu na trhu práce.¹⁹

2.2 Reforma terciárního školství

V roce 2009 provedl reformní tým Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Výzkum akademických pracovníků a studentů VŠ. Na základě tohoto výzkumu byla vypracována tzv. Bílá kniha terciárního vzdělávání (dále jen Bílá kniha). V tomto dokumentu je popsána cesta, jakou by se mělo terciární školství ubírat a vyvíjet v následujících deseti až dvaceti letech. Kniha byla poprvé zveřejněna dne 26. 1. 2009.

„Cílem navrhovaných změn je vytvoření struktury takového systému terciárního vzdělávání, který:

- umožní vysokým školám a univerzitám v rámci zvoleného poslání poskytovat vzdělání špičkové světové úrovně, a podílet se tak na posilování historicky založené prestiže naší země jako evropského centra vzdělanosti;
- ještě více posílí autonomii vysokých škol i odpovědnost za jejich vlastní rozvoj;
- odstraněním nebo podstatným zmírněním sociálních a jiných bariér v přístupu k terciárnímu vzdělávání, společně s jeho diverzifikací na straně studijní nabídky, umožní studium všem uchazečům, kteří o ně mají zájem;
- posílí zodpovědnost institucí (poskytovatelů) a studentů (klientů) za kvalitu vyučování a učení;

¹⁹ Srov. Soukromé školy včera, dnes a zítra, dostupné z: <http://rady-a-tipy.monster.cz/profesni-vyvoj/vzdelavani-a-kurzy/soukrome-vysoke-skoly-vcera-dnes-a-zitra/article.aspx>

- přispěje prostřednictvím výzkumných a vývojových aktivit k produkci nových znalostí a ke zvýšení inovačního potenciálu ekonomiky.²⁰

Tento stěžejní dokument dále identifikuje základní problémy českého školství, které spatřuje především v kvalitě a počtu absolventů, v kvalitě jejich znalostí a dovedností a v neposlední řadě v kvalitě vyučujících pedagogů. Hlavní příčinu vidí Bílá kniha především v situaci, která nastala po roce 1989. Skončilo období, kdy se rozhodovalo, kdo studovat může a byly nazpět uvedeny akademické svobody. To mělo za následek rapidní navýšení počtu studentů a s tím spojena nutnost navýšit i počet vyučujících na akademické půdě. Protože tito pedagogové museli být dosazeni do akademického prostředí poměrně chvatně, nedosahovali požadovaných kvalit, které jsou od člověka vyučujícího na vysoké škole očekávány.

Aby došlo k naplnění cílů reformy, je třeba:

- více diverzifikovat celý systém terciárního vzdělávání, což pro vysokoškolskou instituci znamená větší míru samostatného rozhodování o její vnitřní struktuře a profilaci;
- rozšířit ekonomickou autonomii pro jednotlivé školy tak, aby výsledek odpovídal potřebám školy, ale zároveň respektoval celkový rámec;
- zvýšit mobilitu akademických pracovníků na národní i mezinárodní úrovni;
- rozšířit nabídku tzv. kratších studijních programů (např. dvouletých profesně orientovaných programů);
- vytvořit podmínky pro vývoj výzkumné činnosti a spolupracovat i s vnějšími partnery;
- vysokoškolské vzdělávání posilovat prostřednictvím soukromých zdrojů (ve větší míře než dodnes)
 - vytvořit větší provázanost studia s následným zaměstnáním, vytvořit podmínky pro spolupráci studenta a zaměstnavatele už v době studia,
 - zavést vhodný model finanční spoluúčasti studenta zvyšující jeho zainteresovanost na studiu,
 - odbourat sociální bariéry, které znemožňují talentovaným studentům studium na VŠ,

²⁰ Bílá kniha terciárního vzdělání, str. 11, dostupné z: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>

- vytvořit účinný systém finanční pomoci studentů (ubytovací, sociální, prospěchová stipendia).²¹

2.2.1 Zavedení školného na veřejných vysokých školách

Nejvíce diskutovanou změnou, kterou chce reforma podpořit a zavést je přístup k financování VŠ. Bílá kniha upozorňuje na to, že v budoucnu ani nebude možné výrazně navyšovat veřejné prostředky pro terciární vzdělání. A to z důvodu přísných fiskálních omezení EU, která udávají hranici deficitů a veřejného zadlužení. Toto omezení se nedotkne pouze ČR, ale i řady dalších zemí Evropské unie. Je tedy důležité si uvědomit, že rozvoj terciárního vzdělávání je klíčový pro dlouhodobý růst HDP, ovšem nebudeme schopni jej financovat pouze z veřejných zdrojů. V důsledku stárnutí populace budou totiž veřejné prostředky víc než kdy jindy potřeba především do zdravotnictví, sociálního a penzijního systému. Hlavně kvůli této predikci se tedy uvažuje o zavedení školného. Mimo jiné má tato participace financování studenta motivovat k větší angažovanosti v novém systému.

Způsob financování školného je dvojitý. Buďto bude mít student možnost zaplatit školné okamžitě (*přímé školné*), nebo si student může odložit splátku školného do doby po absolvování školy (*odložené školné*) a to v určité procentuální výši z výměry z jejich příjmů přesahujících danou minimální hranici (*kontingenční školné*). Tento princip odloženého a kontingenčního školného je už zaveden například ve Velké Británii, Austrálii, Novém Zélandu a Holandsku.²²

2.3 Zhodnocení investice do vzdělání na VVŠ a SVŠ

Hodnocení investic do vzdělání je možné na všech úrovních - primární, sekundární i terciární. Dále můžeme hodnocení investic posuzovat buďto z pohledu makroekonomického nebo mikroekonomického. Úroveň makroekonomická se zabývá vztahem mezi investicemi a jejím vlivem na ekonomický růst. Mikroekonomická

²¹ Srov. Bílá kniha terciárního vzdělání, str. 19, dostupné z: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>

²² Srov. Bílá kniha terciárního vzdělání, str. 49, dostupné z: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha>

úroveň hodnotí především návratnost pro jednotlivce, společnost či jednotlivé podniky.²³

Dále se budu zaměřovat především na návratnost terciární úrovně vzdělání z mikroekonomického pohledu jednotlivce.

2.3.1 Mikroekonomický pohled na návratnost investic

Co se týče míry návratnosti investice, ta je v případě primárního vzdělání vyšší než u vzdělání sekundárního. Terciární úroveň pak vykazuje ještě nižší míru návratnosti než dvě předchozí. Dle amerického ekonoma Jamese Josepha Heckmana je vůbec nejvyšší míra návratnosti v předškolním věku. Pravdivost tohoto výroku potvrzuje fakt, že čím dříve se vzděláváme, tím více máme času na získání příslušných výnosů. Platí také, že vzdělávání dětí v předškolním věku usnadňuje jejich další studium. Můžeme tedy tvrdit, že v případě investic do vzdělání platí pravidlo klesající návratnosti. Znamená to, že každý další rok, který studiu obětujeme, přináší nižší výnos, než výnos roku předchozího. Vzhledem k působení zákona klesajících výnosů se tedy snižuje i míra výnosnosti těchto investic.

Rovněž platí, že s přibývajícími léty studia náklady rostou, protože dochází ke zvyšování tzv. alternativních nákladů.²⁴ Alternativní náklady v tomto případě může představovat čas, který bychom mohli místo studia strávit v práci a pobírat mzdu.

2.3.2 Metody výpočtu návratnosti investic do vzdělání

Pro každou investici, tak jako pro investici do vzdělání, platí určitá pravidla a metody výpočtů, díky kterým zjistíme, zda je investice výhodná či nikoliv.

Jako první krok je potřeba určit cashflow investice (dále jen CF) po určitý počet let. Investice do vzdělání je samozřejmě investicí celoživotní, pro potřeby této bakalářské práce ovšem budu pátrat po návratnosti investice v horizontu 15 let od ukončení magisterského studia. Zde jsem se řídila především dobou návratnosti, která je u SVŠ více jak 10 let. Chtěla jsem, aby se do výpočtů promítla již kladná čistá současná hodnota. Pro komparaci je především důležité, aby byl počet let stejný. Pro vývoj CF nákladů na investici budu používat tzv. diskontované CF, které bude zohledňovat vliv

²³ Srov. ŘEHOŘOVÁ, P. Návratnost do vysokoškolského vzdělání: komparace očekávaných a reálných výdělků I., str. 47

²⁴Srov. Teorie lidského kapitálu, jeho vliv na konkurenceschopnost, str. 4, dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/59/136966/kaderabkova.pdf

inflace. Tato metoda se využívá pro hodnocení dlouhodobých investičních projektů vycházejících z časové hodnoty peněz. Míru inflace jsem zvolila průměrnou za rok 2012, dle ČSÚ, a to 3,3%.

Vzorec pro diskontované CF je následující:²⁵

$$DCF = \frac{CF_t}{(1+r)^t}$$

kde: r diskont (míra inflace)

t rok, ke kterému se DCF počítá

V prvním kroku počítám CF za pět let samotné investice – doby studia. Rozlišuji CF pro studium na VVŠ a SVŠ. Zde se totiž liší náklady na samotné vzdělání (více viz graf č. 5). Suma těchto CF nám pak tedy udává náklady na celkovou investici.

V druhé části zachycuji vývoj CF 15 let po dokončení vysokoškolského vzdělání. Skládá se z rozdílu mzdy vysokoškoláka a středoškoláka. Tento rozdíl zachycuje přidanou hodnotu, kterou nám vytvoří studium na VŠ. Výše příjmů bude jak pro VVŠ, tak pro SVŠ stejná.

Dalším ukazatelem pro hodnocení investice je čistá současná hodnota (dále jen NPV). Vyjadřuje rozdíl mezi sumou CF, které nám z investice plynou za jednotlivé roky a počáteční investicí. Pokud NPV vyjde kladná, lze investici považovat za výnosnou. Vzorec pro výpočet NPV je následující:²⁶

$$NPV = \sum_0^t \frac{CF_t}{(1+r)^t} - IN = \sum_0^t DCF - IN$$

kde: DCF diskontované peněžní toky v jednotlivých letech

t počet let trvání projektu

IN výše počáteční investice

V této části tedy budu dosazovat za IN rozdílné hodnoty investice do VVŠ a SVŠ. Zjistím, o kolik je za 15 let investice do VVŠ výhodnější, než investice do vzdělání na SVŠ.

²⁵ Srov. Hodnocení investic, dostupné z: <http://www.businessvize.cz/rizeni-a-optimalizace/hodnoceni-investic-vnitri-vynosove-procento-irr>

²⁶ Srov. Hodnocení investic, dostupné z: <http://www.businessvize.cz/rizeni-a-optimalizace/hodnoceni-investic-vnitri-vynosove-procento-irr>

Doba návratnosti investice slouží pro výpočet hodnoty, která nám určuje, za jak dlouho dobu od zapojení se do pracovního procesu se nám investice do vysokoškolského vzdělání vrátí.

Vzorec pro průměrnou dobu návratnosti je následující: ²⁷

$$t = \frac{IN}{\emptyset CF}$$

kde: t doba návratnosti
 $\emptyset CF$ roční hodnota CF
 IN hodnota investice

Dalším ukazatelem, je vnitřní výnosové procento (dále jen IRR). Určuje roční procento výnosnosti daného projektu. Jedná se tedy o výnosnost, při kterém je NPV rovno nule.²⁸

$$IRR = r, \text{ jestliže } \sum_0^t \frac{DCF}{(1+r)^t} - IN = 0$$

Při výpočtu CF investice do vysokoškolského vzdělání jsou za *přímé náklady* považovány náklady na studium (studijní pomůcky, skripta, školné aj.) a tzv. *nepřímé náklady*, které vyjadřují potencionální výdělky, které by jedinec získal prací místo studia.

Vzdělání	Průměrná mzda
Střední s maturitou	16 884 Kč
Magisterské	26 025 Kč

Tabulka č. 1: **Hrubá měsíční mzda podle dosaženého stupně vzdělání**²⁹

Pro potřeby následujících výpočtů budu pracovat s tabulkou č. 1, ve které jsou uvedeny průměrné mzdy dle stupňů vzdělání za rok 2009. Výši těchto mezd vyhlásilo na svých stránkách Ministerstvo práce a sociálních věcí.

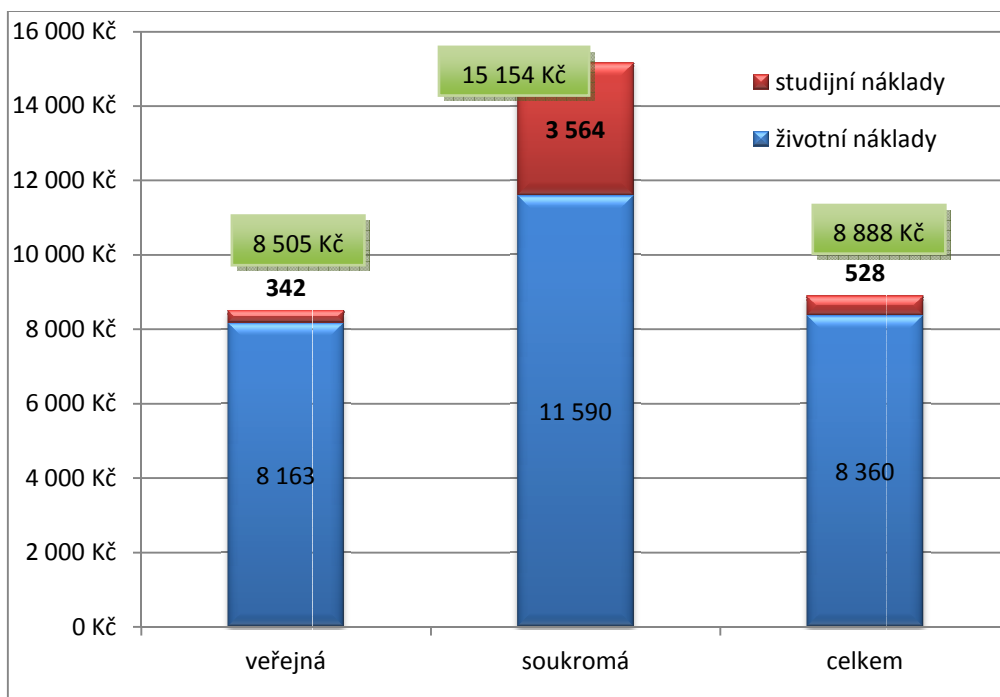
²⁷ Srov. Hodnocení investic, dostupné z: <http://www.businessvize.cz/rizeni-a-optimalizace/hodnoceni-investic-vnitri-vynosove-procento-irr>

²⁸ Srov. Hodnocení investic, dostupné z: <http://www.businessvize.cz/rizeni-a-optimalizace/hodnoceni-investic-vnitri-vynosove-procento-irr>

²⁹ Vlastní zpracování; data z Motivace ke studiu?, dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/motivace-ke-studiu-magistri-berou-o-sest-tisic-vice-nez-bakalari-p8e-/moje-penize.aspx?c=A100517_163338_moje-penize_nev

Dobu studia magisterských studijních programů uvažují standardně 5 let.

Jako poslední je třeba zohlednit průměrné měsíční náklady, které jsou spojeny se studiem soukromých a veřejných vysokých škol.

Graf č. 5: Průměrné měsíční výdaje spojené se studiem vysokých škol³⁰

Rozdělení měsíčních nákladů na studium VVŠ a SVŠ poskytuje graf č. 6. Tyto náklady jsou dále diverzifikovány na životní náklady a náklady na studium. Rozdíl ve větších nákladech na soukromých školách je způsoben především faktem, že na soukromých školách si školné hradí sám student, zatímco na veřejných školách hradí školné za studenta stát. Tyto data jsou získaná z dotazníkového šetření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) z roku 2009 (blíže v kapitole 3.1).

Pro své výpočty kalkulují pouze s náklady na studium. Životní náklady (např. náklady na stravu a ubytování) totiž v konečném součtu nepředstavují náklad investic do vzdělání – uskutečnily by se i bez studia jednotlivce.

³⁰ Vlastní zpracování; data z Hlavní výsledky výzkumu studentů, dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/financni-pomoc-studentum-je-nezbytna>

2.3.3 Komparace návratnosti investice do vzdělání na VVŠ a SVŠ

V této kapitole naplňuji cíl své bakalářské práce a popisuji zde samotné zhodnocení daných investic a jejich komparaci. V závěru kapitoly, v tabulce č. 3 je přehled všech výsledných hodnot důležitých k investičnímu rozhodování. Za touto tabulkou následuje slovní komentář a závěrečné shrnutí.

	VVŠ	SVŠ
přímé náklady za měsíc	342 Kč	3 564 Kč
nepřímé náklady za měsíc	16 884 Kč	16 884 Kč
doba studia	5 let	5 let
\sum CF investice	1 033 560 Kč	1 226 880 Kč
\sum DCF investice	938 626 Kč	1 114 189 Kč
přidaná hodnota investice/měsíc	9 141 Kč	9 141 Kč
roční CF	109 692 Kč	109 692 Kč
předem určená doba trvání projektu	15 let	15 let
\sum CF projektu	1 645 380 Kč	1 645 380 Kč

Tabulka č. 2: Přehled výdajů a příjmů z investice do vysokoškolského vzdělání³¹

Tabulka č. 2 udává přehled o všech nákladech a výnosech s investicí spojených. V první části tabulky nalezneme celkové náklady na investici, které činí 938 626 Kč pro VVŠ a 1 114 189 Kč pro SVŠ. Tyto hodnoty pak ve vzorcích zastupují proměnou IN – tedy počáteční hodnotu investice. CF je diskontované během 5 let, ve kterých se tyto náklady odehrávaly.

V druhé části tabulky se pak věnuji výnosům plynoucím z této investice po dobu 15 let. Roční CF vychází tedy z příjmů, které nám plynou v podobě přidané hodnoty (mzda vysokoškoláka – mzda středoškoláka). V tomto případě CF nediskontuji - nezohledňuji vliv inflace. To z toho důvodu, že přirozený kariérní vývoj by měl obsahovat i postupné zvyšování mzdy a tudíž vyrovnávání inflace.

Výpočet NPV pro VVŠ:

$$NPV = 1\,645\,380 - 938\,626 = 706\,754 \text{ Kč}$$

³¹ Vlastní zpracování

Výpočet NPV nám říká, že za 15 let od ukončení vysoké školy nám tato investice přinese zisk 706 754 Kč.

Výpočet NVP pro SVŠ:

$$NPV = 1\,645\,380 - 1\,114\,189 = 531\,191 \text{ Kč}$$

Výpočet NPV nám říká, že za 15 let od ukončení vysoké školy nám investice do vzdělání na SVŠ přinese zisk 531 191 Kč.

Výpočet doby návratnosti na VVŠ:

$$t = \frac{938\,626}{109\,692} = 8,56$$

Výsledná hodnota reprezentuje bod zvratu, tzn. počet let potřebných na splacení celé investice. V tomto případě je to 8 let, 6 měsíců a 24 dnů.

Výpočet doby návratnosti na VVŠ:

$$t = \frac{1\,114\,189}{109\,692} = 10,15$$

Doba návratnosti u studia na SVŠ je 10 let, 1 měsíc a 24 dní.

Výpočet IRR pro VVŠ:

$$281 = \frac{109\,692}{(1 + 0.08)^1} + \frac{109\,692}{(1 + 0.08)^2} + \dots + \frac{109\,692}{(1 + 0.08)^{15}} - 938\,626$$

$$\Rightarrow r = 8\%$$

Výpočet IRR jsem vytvořila pomocí programu excel. Probíhá to tak, že za r zkouším dosazovat hodnoty tak, aby se výsledek přibližoval číslu 0. Toto pravidlo jsem popsala v předchozí kapitole č. 2.3.2. Vnitřní výnosové procento nám slouží pro porovnávání jednotlivých investic. Pokud bychom měli možnost svůj kapitál vložit do jiné investice, která by vnitřní výnosové procento měla vyšší, bylo by výnosnější rozhodnout se pro investici s vyšším vnitřním výnosovým procentem.

Výpočet IRR pro SVŠ:

$$144 = \frac{109\,692}{(1 + 0.0532)^1} + \frac{109\,692}{(1 + 0.0532)^2} + \dots + \frac{109\,692}{(1 + 0.0532)^{15}} - 1\,114\,189$$

$$\Rightarrow r = 5,32\%$$

Přirozeně díky vyšším nákladům na studium SVŠ je i IRR negativně ovlivněno tímto faktem. IRR pro SVŠ tedy činí 5,32%.

Kromě míry výnosnosti ale při výběru studia hraje roli více faktorů. Jedním z nich je mimo jiné také zaměstnanost absolventů vysokých škol. Této problematice jsou věnovány následující odstavce.

Stále více lidí má v dnešní době zájem studovat vysokou školu. Při hledání práce to tedy znamená obrovskou konkurenci mezi absolventy. Je tedy velmi pravděpodobné, že vysokoškoláci budou muset slevit ze svých ambicí, co se pracovního života týče, a začnou obsazovat místa, které dnes obsazují středoškoláci. Ti zase budou vytlačovat z pracovního trhu jedince s nižším než středoškolským vzděláním.

Ve školním roce 2010/11 činila míra nezaměstnanosti 3,1% u absolventů SVŠ, zatímco míra nezaměstnanosti absolventů VVŠ dosáhla hodnoty 4,8%. První příčinou faktu, že zaměstnanost studentů SVŠ je o 45% nižší je to, že většina SVŠ je umístěna v Praze (viz příloha č. 3), kde je obecně nižší nezaměstnanost než v jiných regionech. Avšak i v případě standardizovaných měr nezaměstnanosti, které tento problém zohledňují, jsou na tom SVŠ lépe a to přesně 3,5% ku 4,9%. Další příčinou lepšího uplatnění absolventů SVŠ může být fakt, že spousta studentů SVŠ už zaměstnání má a jen si doplňuje a zvyšuje svou kvalifikaci.³²

	VVŠ	SVŠ	rozdíl (VVŠ-SVŠ)
měsíční studijní náklady	342 Kč	3564 Kč	-3 222 Kč
investice	938 626 Kč	1 114 189 Kč	-175 563 Kč
CF za 15 let	1 645 380 Kč	1 645 380 Kč	0 Kč
NPV	706 754	531 191	175 563 Kč
IRR	8%	5,32%	50%
doba návratnosti	8,56 let	10,15 let	-1,59 let
nezaměstnanost absolventů	4,9%	3,5%	40%

Tabulka č. 3: **Komparace výsledných hodnot investic³³**

³² Srov. Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2011, str. 24, dostupný z:

http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Absolventi_V%C5%A0_2011.pdf

³³ Vlastní zpracování

Tabulka nám poskytuje komplexní přehled všech výše uvedených výpočtů. V posledním sloupci je uveden rozdíl mezi jednotlivými školami. Na první pohled můžeme vidět, že měsíční náklady na studium SVŠ jsou o 3 222 Kč větší než na VVŠ. Tento fakt samozřejmě ovlivňuje celou návratnost investice. Celková investice složená z přímých a nepřímých nákladů na studium činí u VVŠ o 175 563 Kč méně než u školy soukromé. NPV, tedy zisk který nám z investic za dobu 15 let plyne je 706 754 Kč u VVŠ a 531 191 Kč u SVŠ. Z hodnot IRR můžeme vyčíst, že investice do VVŠ je o 50% výnosnější než investice do SVŠ. Co se týká doby návratnosti investice, musí student SVŠ pracovat o 1 rok a 7 měsíců déle než student školy veřejné. Dalším doplňkovým ukazatelem je průměrná nezaměstnanost studentů obou škol. V tomto ohledu vychází lépe školy soukromé. Jejich nezaměstnanost je o 40% menší než u studentů VVŠ.

V celkovém součtu je zřejmé, že výnosnost VVŠ je nesporně vyšší a investice do ní výhodnější. Na druhou stranu zaměstnanost absolventů mluví pro SVŠ. Tento ukazatel bychom mohli přirovnat k míře rizika investice. Někteří jedinci by mohli být ochotni zaplatit větší investiční náklady za méně rizikovou investici. Poskytují zde pouze hodnoty, které mají kvantitativní vyjádření, ale při rozhodování hrají roli i faktory kvalitativní. Mezi ně řadíme např. prestiž školy, dostupnost oboru, vzdálenost dané školy od bydliště, počet žáků na škole, a s ním spojený případný individuální přístup aj.

3 Financování vzdělání

3.1 Současný systém financování vzdělání v České republice

Další podstatnou stránkou, kterou je třeba zvážit před samotnou investicí do vzdělání je forma jejího profinancování. Student má několik možností jak potřebné finance obstarat. Běžná praxe v České Republice je zatím taková, že hlavním zdrojem financí nákladů na studium jsou příjmy rodičů popř. rodiny a výdělky samotných studentů. Mezi další zdroje financí patří tzv. studentské půjčky (viz kapitola 3.2). Určitou formu finanční podpory poskytuje i stát, který má zájem na tom, aby úroveň vysokoškolsky vzdělaných obyvatel byla co nejvyšší a studium bylo přístupné i studentům z rodin s nižšími příjmy (např. příspěvek na dítě a jiné sociální dávky). Student má také možnost

čerpat různé druhy stipendií, a to za předpokladu splnění předem stanovených podmínek (viz kapitoly 3.3.1; 3.3.2; 3.3.3).

	podíl příjemců	průměry z nenulových hodnot
Rodiče	90,2	3668
Vlastní výdělek	71,5	4170
Jiné stipendium	24,5	828
Jiné úspory	18,5	1622
Jiné zdroje	13,7	1434
Přídavek na dítě	13,6	772
Sociální stipendium	11,7	849
Partner, přátelé	8,3	2588
Prospěchové stipendium	6,8	976
Jiné sociální dávky	5,6	3887
Úspory ze stavebního spoření	4,8	1495
Půjčka od rodičů, známých	4,2	1296
Příspěvek od firmy	4,6	1022
Půjčka od banky	2,7	2380

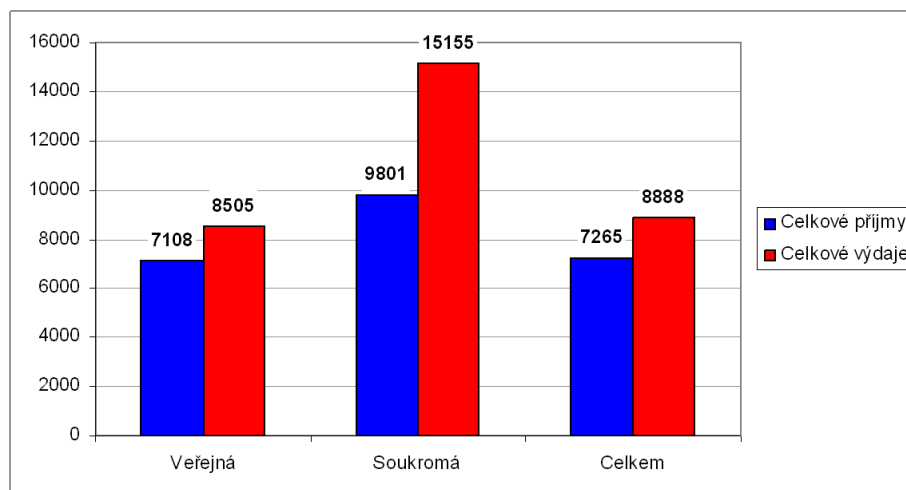
Obrázek č. 2: **Měsíční příjmy z jednotlivých zdrojů v Kč³⁴**

Obrázek č. 2 byl vypracován na základě dotazníkového šetření organizovaného odborným týmem pro reformu terciárního vzdělávání pod záštitou MŠMT, které probíhalo od srpna do listopadu 2009. Na dotazník odpovědělo 11 734 studentů vybraných ze všech ročníků z celkem 191 fakult. Do šetření byli zapojeni jak studenti VVŠ (89%), tak studenti škol soukromých (11%). Z výzkumu jasně vyplývá, že hlavní zdroj financování studia VŠ plyne z příjmů rodičů a samotných studentů, a různé druhy stipendií a finančních podpor státu jsou položky téměř zanedbatelné. Studentskou půjčku využívá pouze 2,7% oslovených studentů.

Současný systém financování školství je považován za nedostatečný a zastaralý.³⁵

³⁴ Hlavní výsledky výzkumu studentů, dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/financni-pomoc-studentum-je-nezbytna>

³⁵ Srov. Hlavní výsledky výzkumu studentů, dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/financni-pomoc-studentum-je-nezbytna>

Graf č. 6: Celkové příjmy a celkové náklady (za měsíc v Kč.)³⁶

Graf č. 6 popisuje rozdíl celkových nákladů a příjmů jednoho měsíce studia na vysoké škole. V kapitole 2.4.1 jsem se zabývala pouze výdaji na vysokoškolské vzdělání, které byly rozděleny podle toho, zda student studuje VVŠ nebo SVŠ (viz graf č. 6). Nyní tyto náklady porovnávám s průměrnými příjmy studentů na těchto školách. Je patrné, že u studentů VVŠ činí celkový schodek mezi příjmy a výdaji v průměru 1 397 Kč. U studentů SVŠ je to dokonce celých 5 354 Kč.

	Příjmy	Výdaje	Rozdíl
Veřejná vysoká škola	7 108 Kč	8 505 Kč	1 397 Kč
Soukromá vysoká škola	9 801 Kč	15 155 Kč	5 354 Kč

Tabulka č. 4: Porovnání příjmů a výdajů na VVŠ a SVŠ³⁷

Tabulka č. 3 shrnuje informace z grafu č. 7 a poskytuje tak lepší přehled v rozdílech mezi příjmy a výdaji za jeden průměrný měsíc studia vysoké školy.

Další otázka kladená respondentům zněla, zda by nedostatek financí mohl ohrozit jejich pokračování ve studiu. S tímto tvrzením souhlasilo 37% studentů

³⁶ Hlavní výsledky výzkumu studentů, dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/financni-pomoc-studentum-je-nezbytna>

³⁷ Vlastní zpracování

VVŠ 47% studentů SVŠ. U studentů ze sociálně slabších rodin pak kladná odpověď zazněla u více než poloviny případů (56% studentů).

3.2 Studentské půjčky

Na českém trhu nabízí půjčku určenou pouze pro potřeby studentů tři banky – Komerční banka, Česká spořitelna a UniCredit Bank. V rámci studentských účtů je možno čerpat také určitou formu kontokorentu. Komerční banka umožňuje čerpat do mínusu až 20 000 Kč.³⁸ U České spořitelny je možno měsíčně přečerpat až 25 000 Kč.³⁹ Na *studentském kontu Plus* od ČSOB student může čerpat kontokorent stejně jako u Komerční banky ve výši maximálně 20 000 Kč.⁴⁰ V rámci účtu *Genius Student* od GE Money Bank je možnost zřídit si nejnižší kontokorent z výše uvedených, a to ve výši maximálně 10 000 Kč.⁴¹

3.2.1 Úvěr Gaudeamus od Komerční banky

Tento úvěr je určen pro občany ČR, kteří jsou vedeni jako studenti VŠ, VOŠ nebo střední školy v ČR nebo v zahraničí. Založení úvěru je zdarma, jeho vedení pak činí poplatek 50Kč měsíčně. Výše úvěru se pohybuje v rozmezí od 20 do 600 tisíc Kč. Míra úroku se odvíjí od výše půjčené částky a doba splatnosti je maximálně 10 let. Je zde možnost odkladu splácení jistiny. Nevýhodou úvěru Gaudeamus je povinnost mít osobní účet u KB, ze kterého jsou splátky placeny. Další mínus tohoto úvěru můžou pocítit středoškoláci, pro které je úvěr určen výhradně na úhradu školného, zatímco studenti vysokých škol můžou půjčku využít pro jakékoliv nepodnikatelské účely.

Další zajímavou nabídkou KB je úvěr na notebook Apple. Tento úvěr umožňuje všem studentům vysokých škol půjčit si až 50 000 Kč na koupi produktů značky Apple.

³⁸ Srov. Povolené debety pro studenty, dostupné z: <http://www.kb.cz/cs/lide/mladez-a-studenti/povolene-debety-pro-studenty.shtml>

³⁹ Srov. Osobní účet ČS Student, dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/osobni-finance/osobni-ucet-cs-student/o-produktu-d00019614>

⁴⁰ Srov. ČSOB Studentské konto, dostupné z: <http://www.csob.cz/cz/Lide/Ucty-a-platby/Stranky/CSOB-Studentske-konto.aspx>

⁴¹ Srov. Konto Genius Student od GE Money Bank, dostupné z: <https://www.gemoney.cz/servis-pro-media/tiskove-zpravy/zprava?id=83495>

Úvěr na notebook je bez poplatků, dokládání příjmů či nutnosti jakéhokoliv zajištění. Je zde možnost volby zda půjčku rozdělit na 30 či 60 splátek.⁴²

3.2.2 Hotovostní úvěr pro studenty od České spořitelny

Nabídka studentského úvěru je určena studentům řádného denního nebo kombinovaného studia na vysoké škole v ČR nebo zahraničí, studentům víceletých odborných škol a studentům MBA. U tohoto hotovostního úvěru není nutno prokazovat účel čerpaných prostředků. Minimální výše úvěru činí 30 tisíc Kč a nejvýše si student může půjčit 300 tisíc Kč. Doba splatnosti je 1-10 let. Roční úroková sazba je pevná po celou dobu splatnosti úvěru a činí 8,90%. Tak jako u KB, i v tomto případě je založení úvěru zdarma. Splácení úvěru probíhá z jakéhokoliv účtu klienta pravidelnou měsíční splátkou, kterou je možno splácet sníženou částkou. I tento úvěr umožňuje odklad splácení jistiny.⁴³

3.2.3 Studentská půjčka UniCredit Bank

Tato půjčka je nabízena studentům denního studia na vysokých, vyšších odborných a jazykových školách ve věku 18-30 let. Student má možnost získat úvěr ve výši 50 - 150 tisíc. Jako u předchozích nabídek, i UniCredit Bank umožňuje odložení splátek až po dokončení studia a v průběhu studia student splácí pouze úroky. Doba splatnosti se také nijak neliší od předchozích úvěrů a pohybuje se v rozmezí od 1-10 let. Úroková sazba se pohybuje dle výše půjčky od 8,90% p.a. Založení účtu je také zdarma a správa úvěru je zpoplatněna 50 korunami měsíčně.⁴⁴

⁴² Srov. Úvěr Gaudeamus, dostupný z: <http://www.kb.cz/cs/lide/obcane/uver-gaudeamus.shtml>

⁴³ Srov. Osobní finance, dostupné z:

http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/product_cs_276.xml

⁴⁴ Srov. Studentská půjčka, dostupné z: <http://www.unicreditbank.cz/web/obcane/uvery/studentska-pujcka>

3.2.4 Komparace studentských půjček

Název produktu	úvěr Gaudeamus (KB)	Hotovostní úvěr pro studenty (Česká spořitelna)	Studentská půjčka (UniCredit Bank)
Založení	zdarma	zdarma	zdarma
Správa úvěru	50 Kč/měsíc	neuveďeno	50 Kč/měsíc
Výše půjčky	20-600 tisíc Kč	max. 300 tisíc Kč	50-150 tisíc Kč
Roční úrok	dle výše půjčky	8,90% pevný úrok	od 8,90% dle výše půjčky
doba splatnosti	max. 10 let	1-10 let	1-10 let

Tabulka č. 5: Komparace studentských půjček⁴⁵

Pro lepší přehled studentských půjček jsem základní informace o nich shrnula v tabulce č. 5. Půjčky jsou si v mnohém podobné a záleží na individuálních potřebách studenta, kterou z nich si vybere. U všech půjček je standardem odložení splácení jistiny až po studiu, takže tento faktor v rozhodování nehraje roli. Pro potřeby průměrného studenta je nejlepší volbou *Hotovostní úvěr pro studenty* od České spořitelny. Částka 300 000 Kč je dostačující pro financování vysokoškolského studia a úrok je při této částce nejmenší ze všech možností.

3.3 Stipendia

Pro VVŠ je většina finančních prostředků stanovena normativně odvozením od rozsahu a obsahu vzdělávací činnosti vysoké školy. Součástí tohoto příspěvku jsou mimo jiné prostředky na úhradu stipendií, finance pro rozvojové programy, dotace, finance pro tvorbu fondu vzdělávací politiky aj. V roce 2009 bylo VVŠ z rozpočtu MŠMT vyplaceno celkem **20 216 074 tis. Kč** na vzdělávací činnost. V roce 2010 pak tento příspěvek činil **24 688 486 tis. Kč** a v roce 2011 poklesl na **22 800 296,6 tis. Kč**.

SVŠ jsou ze zákona povinny zajistit finanční prostředky na svou vzdělávací činnost sami. Rovněž ale dostávají příspěvek od MŠMT. Tyto dotace jsou určeny převážně

⁴⁵ vlastní zpracování

na ubytovací a sociální stipendia a řídí se podle § 40 odst. věty druhé zákona o vysokých školách. Při stanovování dotací každé škole ministerstvo přihlíží mimo jiné:

- ke stipendijnímu řádu vysoké školy,
- k aktuálnímu znění dlouhodobého záměru vzdělávací a vědecké nebo jiné tvůrčí činnosti SVŠ,
- k počtu studentů SVŠ,
- k částce vyčleněné na dotace MŠMT na stipendia studentů soukromých vysokých škol aj.⁴⁶

V roce 2009 dotace soukromým školám činila **39 223 tis. Kč**. V roce 2010 soukromé školy obdržely celkem **36 845 tis. Kč** a v roce 2011 vzrostl příspěvek na **64 066,3 tis. Kč**.⁴⁷

3.3.1 Ubytovací stipendia

MŠMT určuje podmínky, které musí student splnit, aby měl na ubytovací stipendium nárok. Patří mezi ně povinnost být studentem bakalářského, magisterského nebo doktorského studijního programu v prezenční formě studia. Dále student nesmí překročit standardní dobu studia a rovněž nesmí mít místo trvalého pobytu v okrese totožném s místem studia. Toto jsou základní pravidla pro přiznání ubytovacího stipendia, stěžejním dokumentem pro udělování stipendií je však stipendijní řád každé vysoké školy zvlášť.

Ubytovací stipendia jsou také jednou z položek příspěvku MŠMT na činnost vysokých škol. Za rok 2010 byla výše ubytovacích stipendií 960 361 tis. Kč pro VVŠ a 11 528 tis. Kč pro SVŠ. Situace v roce 2011 byla následovná - 903 679 tis. Kč obdržely VVŠ a SVŠ se dostalo 32 072,0 tis. Kč. Můžeme vidět, že SVŠ si v tomto ohledu polepšily, zato VVŠ dostaly v roce 2011 o 56 682 tis. Kč méně.⁴⁸

3.3.2 Prospěchová stipendia

Jak už název prozrazuje, prospěchová stipendia jsou určena studentům s výbornými studijními výsledky. Je na uvážení každé školy, jaké budou podmínky udělení

⁴⁶ Srov. Pravidla pro poskytování dotací SVŠ, str. 2, dostupné z: <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/pravidla-pro-poskytovani-dotaci-soukromym-vysokym-skolam-2?highlightWords=stipendia>

⁴⁷ Srov. Výroční zprávy 2009,2010,2011; dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyrocní-zpravy>

⁴⁸ Srov. Výroční zprávy 2009,2010,2011; dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyrocní-zpravy>

prospěchového stipendia, a v jaké výši bude vypláceno. Zpravidla musí student získat určitý počet kreditů a dosáhnout předem určené výše studijního průměru. Tato podmínka se na většině škol pohybuje od hodnot 1,00 do 1,50.

3.3.3 Sociální stipendia

Vysoké školy mají možnost poskytovat studentům, kteří se ocitli v tíživé sociální situaci, tzv. sociální stipendia. Nárok na tato stipendia mají též studenti, kteří mají nárok na příspěvek na dítě ve zvýšené výměře. Tento příspěvek mohou využívat studenti, pokud příjmy rodiny nepřekračují 1,1 násobek životního minima. Vysoká škola je povinna do svého řádu uvést jak často a jakých způsobem je sociální stipendium vypláceno, v jakých termínech a kde o stipendium žádat.⁴⁹

V roce 2010 bylo na sociální stipendia z příspěvku MŠMT vyhrazeno 56 125 tis. Kč veřejným vysokým školám a 2 788 tis. Kč připadlo studentům soukromých vysokých škol. V roce 2011 pak VVŠ dostali na sociální stipendia 51 530 tis. Kč a soukromé vysoké školy 2 275,3 tis. Kč, což je v součtu o 5 107,7 tis. Kč méně než v roce 2011.⁵⁰

3.4 Reforma financování terciárního vzdělání

Projekt takzvané *Finanční pomoci studentům* byl zahájen již v roce 2006. Tento projekt vznikl na základě toho, že Česká republika v současné době nesplňuje hlavní trendy v rozvoji vysokoškolského vzdělání.

Mezi hlavní nedostatky současného systému patří fakt, že studium je hrazeno především z rozpočtů domácnosti rodičů a výdělků studenta. Stát poskytuje studentům především nepřímé finanční pomoci, avšak ve vyspělých zemích převažují přímé příspěvky nad nepřímými.

Proto odborný tým pro reformu navrhl opatření pro zavedení nového moderního systému finanční pomoci studentům. Výsledná doporučení jsou shrnuta v následujících bodech:

- Změnit chápání studenta, jak jej v současné době chápe legislativa. Podle ní je student „nezaopatřené dítě“ a příslušnými legislativními změnami chce

⁴⁹ Srov. Sociální stipendia ve stipendijních řádech VŠ, dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-stipendia-ve-stipendijnich-radech-vs?highlightWords=stipendia>

⁵⁰ Srov. Výroční zprávy 2010,2011; dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyrocnizpravy>

reforma dosáhnout toho, aby se ze studenta stala samostatná sociální jednotka (mimo jiné chce reformní tým zrušit věkovou hranici 26 let pro status studenta).

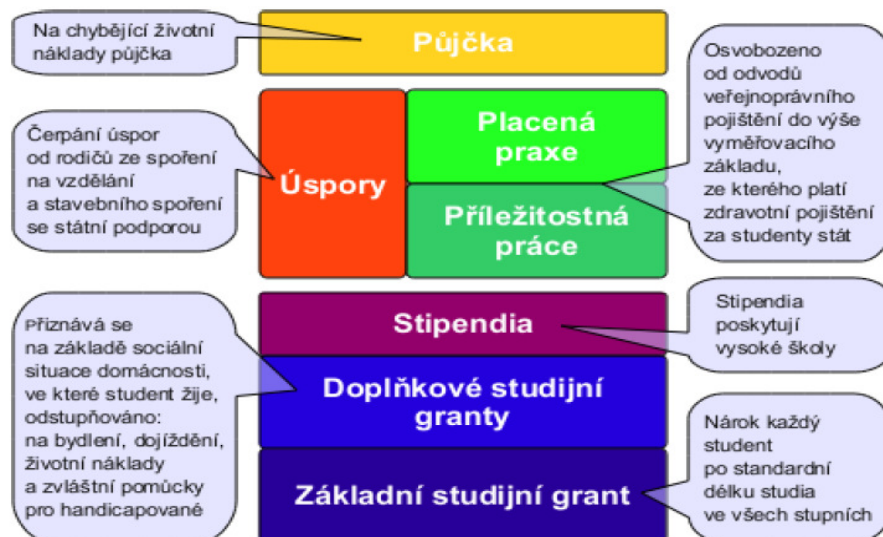
- Zvláště řešit situaci handicapovaných studentů a poskytnout jim příslušnou pomoc.
- Posílit roli přímých forem finanční pomoci studentům.
- Pro studenty, kteří budou řádně plnit své studijní povinnosti zavést tzv. nevratnou univerzální finanční podporu (pro ty studenty, kteří by své povinnosti neplnili, by se tento příspěvek stal vratným, tzn. půjčkou).
- Posílit finanční podporu pro studenty pocházející z rodin s nízkými příjmy.
- Zavést spoření na vzdělání s daňovým zvýhodněním.
- Poskytnout studentům prostor pro zaměstnání, která by jim umožnila spojit potřebu výdělků s praxí.⁵¹

Naplňování těchto kroků v praxi je poměrně zdlouhavé a zatím je celý tento projekt pouze diskutován. Tomuto problematikou se zabývá Daniel Münich, akademický ekonom, který se vyjadřuje ve svém blogu na serveru *blog.aktualne.cz*.

Další krok vedoucí k realizaci reformy školství a jeho financování byl uskutečněn dne 4. 2. 2013, kdy ministr školství Petr Fiala prezentoval na tiskové konferenci veřejnosti záměry s názvem *2x5 kroků*, které by měly vést k celkovému zkvalitnění českého školství.

V závěru lze tedy říci, že dané návrhy jsou pouze diskutovány, prezentovány, ale stále nejsou realizovány.

⁵¹ Srov. Zpráva o dosavadních výsledcích práce na přípravě zákona o finanční pomoci studentům, str. 2 Dostupné z: www.msmt.cz/file/9947_1_1/

Obrázek č. 3: Schéma navrhovaného systému finanční pomoci studentům⁵²

⁵² Srov. Zpráva o dosavadních výsledcích práce na přípravě zákona o finanční pomoci studentům, str. 3 Dostupné z: www.msmt.cz/file/9947_1_1/

Závěr

V dnešní době se lidský kapitál stává jedním z hlavních konkurenčních nástrojů. To platí jak pro organizace a společnost, tak pro samotné jednotlivce. V naší společnosti, kde se nezaměstnanost stává čím dál větším problémem, je důležité, aby jedinec dokázal obstát v konkurenčním boji. Čím větší má člověk potenciál, tím větší možnosti se mu na trhu práce otevírají. Výnosy, které plynou z lidského kapitálu, nemusí být jen peněžní. Vzdělanější jedinci mají zpravidla lepší uplatnění, větší výběr pracovních příležitostí a tím pádem jsou spokojenější i v osobním životě.

Praktická stránka první kapitoly je zaměřena na úroveň lidského kapitálu ve srovnání s dalšími dvaceti státy celého světa. Tyto průzkumy pravidelně organizuje společnost OECD – organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. V posledním takovém šetření z roku 1998 se Česká republika umístila na 6. místě z celkových dvaceti. Další šetření s názvem PIAAC stále probíhá a bude jistě zajímavé konečné výsledky vzájemně komparovat s šetřením předešlým. Lidský kapitál sám o sobě je těžko měřitelnou veličinou, proto se práce podrobněji zabývá jeho hlavní složkou – vzděláním. V první kapitole sleduji vývoj struktury obyvatelstva dle nejvyššího dosaženého vzdělání. Vývoj vzdělanosti obyvatelstva je zobrazen v průřezu let 2002 až 2009. Hlavním poznatkem je, že od roku 2002 poklesl počet obyvatel pouze se základním vzděláním o 29%, zatímco vysokoškolsky vzdělaných jedinců bylo v roce 2009 o 44% více než v roce 2002.

V druhé kapitole, zabývající se výhradně terciárním vzděláním, jsem nejprve provedla analýzu VŠ. Celek jsem rozdělila na veřejné vysoké školy a soukromé vysoké školy. Tato analýza následně posloužila k naplnění samotného cíle, kterým byla především komparace investic do vzdělání na obou typech škol. Ke svým výpočtům jsem použila metody vhodné pro investiční rozhodování, jako jsou např. čistá současná hodnota a vnitřní výnosové procento. Hodnoty těchto ukazatelů jsou příznivější u veřejných vysokých škol. Tento fakt je způsoben vyššími náklady v podobě školného na soukromých školách. Přestože je investice do vzdělání investicí celoživotní, rozhodla jsem se sledovat výnosnost investice v horizontu patnácti let. Mým cílem bylo zjistit o kolik je jedna investice výnosnější před druhou. Tato otázka je zodpovězena skrze míru návratnosti investic. Vnitřní výnosové procento u veřejných vysokých škol je 8% a u soukromých škol 5,32%. To znamená, že studovat veřejnou vysokou školu je za daných podmínek o 50% výnosnější. Obě investice jsou výnosné již v prvních 15 letech. Toto

tvrzení je podloženo výší čisté současné hodnoty, která u veřejných škol činí 706 754 Kč a 531 191 Kč u škol soukromých. Dalším důležitým faktorem u investičního rozhodování je doba návratnosti. Aby se mu investice vrátila, musí student soukromé vysoké školy pracovat o 1 rok a 7měsíců déle než student veřejné školy.

Na druhou stranu podle výzkumů Střediska vzdělávací politiky Univerzity Karlovy v Praze je u studentů soukromých veřejných vysokých škol prokázána nižší nezaměstnanost, a to konkrétně o 40%. Pokud se budoucí student rozhoduje, zda studovat školu soukromou nebo veřejnou, může roli hrát více faktorů než pouze číselné hodnoty návratnosti. Student může brát v potaz prestiž dané školy, může být omezen lokalitou, ve které žije, nebo oborem, který hodlá studovat. Na soukromých vysokých školách zpravidla studuje méně studentů než na školách veřejných, což může znamenat další nespornou výhodu, kterou je individuální přístup.

Třetí kapitola se zabývá jednotlivými možnostmi financování studia, popisuje současný stav a predikuje stav budoucí. Dnešním trendem je financovat studium především prostřednictvím rodičů nebo vlastními výdělky. Tento stav je ovšem pro některé studenty z nižších sociálních vrstev značně limitující a může znamenat, že se jedinec rozhodne raději nastoupit na trh práce.

Reforma terciárního školství usiluje i o změnu financování celého školství. Hlavní změna by měla představovat zavedení školného a tudíž spoluúčast studenta. Dalším nástrojem a finanční úlevou pro studenty by byly tzv. studijní granty, které by byly studentům vypláceny pouze v případě řádného plnění studijních povinností. Reforma chce zavést také placenou praxi, kdy by student propojoval své vědomosti s praxí a získával by tak finanční prostředky pro další studium. V současné době jsou tyto kroky pouze v jednání a nejsou přijímána žádná opatření, která by vedla k jejich naplnění.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora:	Zuzana Salingerová
Instituce:	Moravská vysoká škola Olomouc
Název práce v českém jazyce:	Lidský kapitál, investice do vzdělání, financování vzdělání
Název práce v anglickém jazyce:	Human Capital, Investment in Education and Funding of Education
Vedoucí práce:	Ing. Veronika Mazalová Ph.D.
Počet stran:	53
Počet příloh:	3
Rok obhajoby:	2013

Klíčová slova v českém jazyce: lidský kapitál, investice do vzdělání, financování vzdělání, terciární vzdělání, studentské půjčky

Klíčová slova v anglickém jazyce: human capital, investment in education, funding of education, tertiary education, student loans

Práce definuje lidský kapitál a způsoby jeho měření. Druhá kapitola je zaměřena na terciární sektor školství a vzájemné hodnocení investic do vysokoškolského vzdělání veřejného a soukromého. Poslední část práce popisuje možnosti financování studia na vysoké škole a poskytuje komparaci aktuálně nabízených studentských půjček.

This thesis defines human capital and its measurement methods. The second chapter focuses on the tertiary education sector and peer review in investment in higher education, public and private. The last part describes the funding of university studies and provides a comparison of student loans currently offered.

Seznam použité literatury

1. HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vydání. K. H. Beck: Praha, 2011. 720 s. ISBN 978-80-7400-006-5.
2. MAZOUCH, P. a J. FISHER. *Lidský kapitál. Měření, souvislosti, prognózy*. K. H. Beck: Praha, 2011. 116 s. ISBN 8074003809.
3. ŘEHOŘOVÁ, P., MARŠÍKOVÁ, K. a URBANEK, V. *Návratnost investice do vysokoškolského vzdělání: komparace očekávaných a reálných výdělků II*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. ISBN 9788073726973.
4. ŘEHOŘOVÁ, P., MARŠÍKOVÁ, K. a URBANEK, V. *Návratnost investice do vysokoškolského vzdělání: komparace očekávaných a reálných výdělků I*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. ISBN 9788073725563.

Seznam použitých internetových zdrojů

1. BENEŠ, J. *Sociální stipendia ve stipendijních řádech VŠ*. Praha, 2006. [online]. [cit. 2012-12-18]. Dostupný z www: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-stipendia-ve-stipendijnich-radech-vs?highlightWords=stipendia> >.
2. DVOŘÁČKOVÁ, M. *Konto Genius Student od GE Money Bank*. Praha, 2009. [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupný z www: < <https://www.gemoney.cz/servis-pro-media/tiskove-zpravy/zprava?id=83495> >.
3. KADEŘÁBKOVÁ, B a A. SOUKUP. *Teorie lidského kapitálu, jeho vliv na konkurenceschopnost*. 10 s. [online]. [cit. 2012-12-06]. Dostupný z www: < http://www.agris.cz/Content/files/main_files/59/136966/kaderabkova.pdf >.
4. KOUCKÝ, J. a M. ZELENKA. *Postavení vysokoškoláků a uplatnění absolventů vysokých škol na pracovním trhu 2011*. Praha, 2009. 33 s. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupný z www: < http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Absolventi_V%C5%A0_2011.pdf >.
5. LIŠKA, O. *Pravidla pro poskytování dotací soukromým vysokým školám*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Praha, 2009. 9 s. [online]. [cit. 2012-12-18]. Dostupný z www: < <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/pravidla-pro-poskytovani-dotaci-soukromym-vysokym-skolam-2?highlightWords=stipendia/> >.
6. MATĚJŮ, J. a P. FISHER. *Hlavní výsledky výzkumu studentů*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Praha, 2011. [online]. [cit. 2012-12-11]. Dostupný z www: < <http://www.msmt.cz/pro-novinare/financni-pomoc-studentum-je-nezbytna> >.
7. MATĚJŮ, P a spol. *Bílá kniha terciárního vzdělání*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Praha, 2009. 80 s. [online]. [cit. 2012-12-04]. Dostupný z www: < <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha> >.

8. SIMONOVÁ, N. *Výzkumy funkční gramotnosti dospělých*. 2010. [online]. [cit. 2012-11-19]. Dostupný z www: < <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=343&lst=120> >.
9. ZIKMUND, M. *Hodnocení investic*. 2010. [online]. [cit. 2013-02-05]. Dostupný z www: < <http://www.businessvize.cz/rizeni-a-optimalizace/hodnoceni-investic-vnitri-vynosove-procento-irr> >.
10. *ČSOB Studentské konto*. [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupný z www: < <http://www.csob.cz/cz/Lide/Ucty-a-platby/Stranky/CSOB-Studentske-konto.aspx> >.
11. *Mezinárodní výzkum dospělých*. [online]. [cit. 2012-11-19]. Dostupný z www: < <http://www.piaac.cz/attach/letak.pdf> >.
12. *Motivace ke studiu?*. Lidové noviny: Praha, 2010. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupný z www: < http://byznys.lidovky.cz/motivace-ke-studiu-magistr-berou-o-sest-tisic-vice-nez-bakalari-p8e-/moje-penize.aspx?c=A100517_163338_moje-penize_nev >.
13. *Osobní účet ČS Student* [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupný z www: < <http://www.csas.cz/banka/nav/osobni-finance/osobni-ucet-cs-student/o-produktu-d00019614> >.
14. *Osobní finance* [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupný z www: < http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/product_cs_276.xml >.
15. *Povolné debety pro studenty* [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupný z www: < <http://www.kb.cz/cs/lide/mladez-a-studenti/povolene-debety-pro-studenty.shtml> >.
16. *Rozsah šetření a jeho forma*. [online]. [cit. 2012-11-19]. Dostupný z www: < <http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/3119-04> >.
17. *Soukromé vysoké školy včera dnes a zítra* [online]. [cit. 2012-12-03]. Dostupný z www: < <http://rady-a-tipy.monster.cz/profesni-vyvoj/vzdelavani-a-kurzy/soukrome-vysoke-skoly-vcera-dnes-a-zitra/article.aspx> >.
18. *Studentská půjčka* [online]. [cit. 2012-12-16]. Dostupný z www: < <http://www.unicreditbank.cz/web/obcane/uvery/studentska-pujcka> >.
19. *Úvěr Gaudeamus* [online]. [cit. 2012-12-12]. Dostupný z www: < <http://www.kb.cz/cs/lide/obcane/uver-gaudeamus.shtml> >.
20. *Věková struktura obyvatelstva ve věku 15 let a více dle ekonomického postavení (2002–2009) – celkem*. [online]. [cit. 2012-11-20]. Dostupný

z www:

< <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/3111-10/> >.

21. *Výroční zpráva o činnosti vysokých škol za rok 2010*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Praha, 2011. 36 s. [online]. [cit. 2012-12-03]. Dostupný z www: < www.msmt.cz/file/18278_1_1/ >.
22. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v České republice za rok 2011*. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: Praha, 2012. 148 s. [online]. [cit. 2012-12-20]. ISBN 978-80-87601-14-3. Dostupný z www: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyrocnizpravy> >.
23. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v České republice za rok 2010*. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: Praha, 2011. 142 s. [online]. [cit. 2012-12-20]. ISBN 978-80-211-0617-8. Dostupný z www: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyrocnizpravy> >.
24. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v České republice za rok 2009 - 1. díl*. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy: Praha, 2010. 128 s. [online]. [cit. 2012-12-20]. ISBN 978-80-211-0605-5. Dostupný z www: < <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyrocnizpravy> >.
25. *Zákon o vysokých školách*. 10 s. [online]. [cit. 2012-12-06]. Dostupný z www: < <http://www.msmt.cz/file/10815> >.
26. *Zásady a pravidla pro financování veřejných vysokých škol*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Praha, 2011. 36 s. [online]. [cit. 2012-12-04]. Dostupný z www: < <http://www.msmt.cz/file/18713> >.
27. *Zpráva o dosavadních výsledcích práce na přípravě zákona o finanční pomoci studentům*. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy [online]. [cit. 2013-01-08]. Dostupný z www: < www.msmt.cz/file/9947_1_1/ >.

Seznam grafů

Graf č. 1 Populační průměr celkové funkční gramotnosti šetření IALS

Graf č. 2: Struktura obyvatelstva ve věku 15 let a více dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Graf č. 3: Struktura obyvatel dle nejvyššího dosaženého vzdělání v roce 2002

Graf č. 4: Struktura obyvatel dle nejvyššího dosaženého vzdělání v roce 2009

Graf č. 5: Průměrné měsíční výdaje spojené se studiem vysokých škol

Graf č. 6: Celkové příjmy a celkové náklady (za měsíc v Kč.)

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Hrubá měsíční mzda podle dosaženého stupně vzdělání

Tabulka č. 2: Přehled výdajů a příjmů z investice do vysokoškolského vzdělání

Tabulka č. 3: Komparace výsledných hodnot investic

Tabulka č. 4: Porovnání příjmů a výdajů na VVŠ a SVŠ

Tabulka č. 5: Komparace studentských půjček

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Složení a faktory působící na lidský kapitál

Obrázek č. 2: Měsíční příjmy z jednotlivých zdrojů v Kč

Obrázek č. 3: Schéma navrhovaného systému finanční pomoci studentům

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled šetření úrovně lidského kapitálu v letech 1994-2011

Příloha č. 2: Seznam veřejných vysokých škol dle umístění

Příloha č. 3: Seznam soukromých vysokých škol

Příloha č. 1: Přehled šetření úrovně lidského kapitálu v letech 1994-2011⁵³

Šetření	Období šetření	Země, které se šetření účastnily
IALS 1. vlna	1994	Kanada, Německo, Francie, Irsko, Nizozemsko, Polsko, Švédsko, Švýcarsko (francouzsky a německy mluvící část), USA
IALS 2. vlna	1996	Rakousko, Belgie (vlámská část), Velká Británie, Nový Zéland, Severní Irsko
IALS 3. vlna	1998	Chile, Česká republika, Finsko, Maďarsko, Itálie, Norsko, Slovinsko, Švýcarsko (italsky mluvící část)
ALLS 1. vlna	2002	Kanada, Bermudy, Itálie, Mexiko, Norsko, Švýcarsko, USA
ALLS 2. vlna	2006	Austrálie, Nizozemsko, Nový Zéland, Korea, Maďarsko
PIAAC 2011	2011 – plán	Austrálie, Rakousko, Belgie, Kanada, Chile, Kypr, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Maďarsko, Irsko, Itálie, Japonsko, Korea, Malta, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Spojené království, USA

⁵³FISHER, J. Lidský kapitál, s. 4

Příloha č. 2: Seznam veřejných vysokých škol dle umístění ⁵⁴

Město	Vysoká škola
Praha	1. Univerzita Karlova v Praze
	2. České vysoké učení technické v Praze
	3. Akademie výtvarných umění v Praze
	4. Akademie múzických umění v Praze
	5. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze
	6. Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
	7. Česká zemědělská univerzita v Praze
	8. Vysoká škola ekonomická v Praze
České Budějovice	9. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
	10. Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích *
Plzeň	11. Západočeská univerzita v Plzni
Ústí nad Labem	12. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem
Liberec	13. Technická univerzita v Liberci
Hradec Králové	14. Univerzita Hradec Králové
Pardubice	15. Univerzita Pardubice
Jihlava	16. Vysoká škola polytechnická Jihlava *
Brno	17. Vysoké učení technické v Brně
	18. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
	19. Masarykova univerzita
	20. Mendelova univerzita v Brně
	21. Janáčkova akademie múzických umění v Brně
Olomouc	22. Univerzita Palackého v Olomouci
Ostrava	23. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava
	24. Ostravská univerzita v Ostravě
Opava	25. Slezská univerzita v Opavě
Zlín	26. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

⁵⁴ŘEHOŘOVÁ, P. Návratnost do vysokoškolského vzdělání: komparace očekávaných a reálných výdělků II., str. 21

Příloha č. 3: Seznam soukromých vysokých škol⁵⁵

Název vysoké školy	Používaná zkratka VŠ
1. Anglo-americká vysoká škola, o.p.s.	AAVŠ Praha
2. Bankovní institut vysoká škola, a.s.	BIVŠ Praha
3. Literární akademie (Soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého), s.r.o.	LA Praha
4. Mezinárodní baptistický teologický seminář Evropské baptistické federace, o.p.s.	MBTS Praha
5. Newton College, a.s.	NC Praha
6. Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o.	PVŠPS Praha
7. Soukromá vysoká škola ekonomických studií, s.r.o.	SVŠES Praha
8. Univerzita Jana Ámose Komenského, s.r.o.	UJAK Praha
9. University of New York in Prague, s.r.o.	UNYP Praha
10. Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.	MU Praha
11. Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o.	VŠAP Praha
12. Vysoká škola cestovního ruchu, hotelnictví a lázeňství, s.r.o.	VŠCRHL Praha
13. Vysoká škola finanční a správní, o.p.s.	VŠFS Praha
14. Vysoká škola hotelová v Praze 8, s.r.o.	VŠH Praha
15. Vysoká škola manažerské informatiky a ekonomiky, a.s.	VŠMIE Praha
16. Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů, Praha, o.p.s.	VŠMVV Praha
17. Vysoká škola obchodní v Praze, o.p.s.	VŠO Praha
18. Vysoká škola regionálního rozvoje, s.r.o.	VŠRR Praha
19. Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, s.r.o.	
20. Vysoká škola zdravotnická, o.p.s.	VŠZ Praha
21. CEVRO Institut, o.p.s.	CEVRO Praha
22. UnicornCollege, s.r.o.	UC Praha
23. AKCENT College, s.r.o.	AC Praha

⁵⁵ŘEHOŘOVÁ, P. Návratnost do vysokoškolského vzdělání: komparace očekávaných a reálných výdělků II., str. 18

24. Vysoká škola ekonomie a managementu, o.p.s.	VŠEM Praha
25. Archip s.r.o.	Archip Praha
26. Academia RerumCivilium – Vysoká škola politických a společenských věd, s.r.o.	VŠPSV Kolín
27. Středočeský vysokoškolský institut, s.r.o.	SVI Kladno
28. Škoda Auto, a.s., Vysoká škola	ŠAVŠ Mladá Boleslav
29. Filmová akademie Miroslava Ondříčka v Písku, o.p.s.	FAMO Písek
30. Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s.	VŠERS České Budějovice
31. Vysoká škola aplikovaných ekonomických studií v Českých Budějovicích, s.r.o.	VŠAES České Budějovice
32. Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s.	VŠ Karlovy Vary
33. Západomoravská vysoká škola Třebíč, o.p.s.	ZMVŠ Třebíč
34. Akademie STING, o.p.s.	STING Brno
35. B.I.B.S., a.s., Brno International Business School	BIBS Brno
36. Rašínova vysoká škola, s.r.o.	RaVŠ Brno
37. Vysoká škola Karla Engliše v Brně, a.s.	VŠKE Brno
38. Vysoká škola obchodní a hotelová, s.r.o., Brno,	VŠOH Brno
39. Vysoká škola realitní – Institut Franka Dysona, s.r.o.	VIFD Brno
40. Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, s.r.o.	SVŠE Znojmo
41. Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s.	MVŠ Olomouc
42. Vysoká škola logistiky, o.p.s.	VŠL Přerov
43. Vysoká škola podnikání, a.s.	VŠP Ostrava
44. Vysoká škola sociálně-správní, Institut celoživotního vzdělávání Havířov, o.p.s.	VŠSS Havířov
45. Evropský polytechnický institut, s.r.o.	EPI Kunovice